
ON THE AMENDMENTS TO THE INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS RELATING TO THE FINANCIAL REPORTING OF FINANCIAL ASSETS

Radka Andasarova, PhD

University of National and World Economy – Sofia, Republic of Bulgaria radka_bl@abv.bg

Abstract: The dynamic development and diversity of financial assets launches great challenges against the accounting theory and practice. The accounting standards concerning the accounting treatment of financial assets are some of the most dynamically and quickly changing accounting standards. The present research addresses the different accounting standards regulating the accounting treatment of financial assets by focusing on the specific new developments in their classification and measurement. The amendments are associated with the adoption of a new international accounting standard – IFRS 9 Financial Instruments. The application of a new impairment model – *the approach of expected losses (The Expected Loss Model-EL)*, grounded in IFRS 9 *Financial instruments* is a fundamental change in the rules on reporting and recognition of financial instruments impairment. The specific requirements of the accounting standards adopted and approved by the European Commission, which are applicable to the studied issues, have been explored and analyzed in detail.

Keywords: financial assets, accounting standards, classification, measurement

ЗА ПРОМЕНИТЕ В МЕЖДУНАРОДНИТЕ СТАНДАРТИ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ, СВЪРЗАНИ СЪС СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА ФИНАНСОВИТЕ АКТИВИ

Ас. д-р Радка Андасарова

Университет за национално и световно стопанство - София, Република България radka_bl@abv.bg

Резюме: Динамичното развитие и разнообразие от финансови активи поставя големи предизвикателства пред счетоводната теория и практика. Счетоводните стандарти, засягащи счетоводното отчитане на финансовите активи, са едни от най-динамичните и бързо променящи се счетоводни стандарти. Настоящата разработка разглежда различните счетоводни стандарти, регламентиращи счетоводното отчитане на финансовите активи, акцентирайки върху специфичните нововъведения в тяхното класифициране и оценяване. Промените са свързани с приемането на нов международен счетоводен стандарт – МСФО 9 Финансови инструменти. Прилагането на нов модел на обезценка – *подходът на очакваната загуба (The Expected Loss Model-EL)*, заложен в МСФО 9 *Финансови инструменти*, е фундаментална промяна в правилата за отчитане и признаване на обезценка на финансови инструменти. Конкретните изисквания на приложимите към разглежданата проблематика счетоводни стандарти, приети и одобрени от Европейската комисия, са детайлно разгледани и анализирани.

Ключови думи: финансови активи, счетоводни стандарти, класификация, оценяване

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Счетоводните стандарти, третиращи въпросите, свързани с признаване, оценка и оповестяване на финансови активи, които към настоящия момент са одобрени от Европейската комисия, и са в сила за всички предприятия, прилагащи международните счетоводни стандарти (МСС, респ. МСФО), са МСС 32 *Финансови инструменти: представяне*, МСС 39 *Финансови инструменти: признаване и оценяване* и МСФО 7 *Финансови инструменти: оповестяване*.

МСС 32 подобрява принципите за представяне на финансовите инструменти като финансови активи, финансови пасиви и инструменти на собствения капитал. Стандартът се прилага към договорите за покупка или продажба на нефинансова позиция, която може да бъде уредена с парични средства или с друг финансов инструмент, или чрез размяна на финансови инструменти. Счетоводният стандарт, третиращ въпросите за признаване и оценка на финансови активи, който към настоящия момент е одобрен от Европейската комисия и е в сила за предприятията, прилагащи МСС, е МСФО 39. МСФО 7, регламентираща изискванията за оповестяване на финансови инструменти, с оглед да се даде възможност на потребителите на финансови отчети да оценят въздействието и значимостта на финансовите

инструменти за резултатите и финансовото състояние на предприятието. Принципите в МСФО 7 допълват принципите за признаване, оценяване и представяне на финансови активи и финансови пасиви в МСС 32 *Финансови инструменти: представяне* и МСС 39 *Финансови инструменти: признаване и оценяване*.

2. СЧЕТОВОДНО ТРЕТИРАНЕ НА ФИНАНСОВИТЕ АКТИВИ В КОНТЕКСТА НА СЧЕТОВОДНИТЕ СТАНДАРТИ, ПРИЕТИ И ОБОРЕНИ ОТ ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ

През април 2001 г. Съветът за международни счетоводни стандарти (СМСС) прие МСС 32 *Финансови инструменти: оповестяване и представяне*, който беше публикуван от Комитета по международни счетоводни стандарти през 2000 г. Първоначалната версия на МСС 32 *Финансови инструменти: оповестяване и представяне* бе публикувана през юни 1995 г., а впоследствие бяха предприети и последващи изменения през 1998 г. и 2000 г. През декември 2005 г. СМСС измени МСС 32, като прехвърли всички оповестявания, свързани с финансовите инструменти, в друг стандарт - МСФО 7 *Финансови инструменти: оповестяване*, в следствие на което бе променено и наименованието на Стандарта, а именно - МСС 32 *Финансови инструменти: представяне*. Последващи изменения в МСС 32 са публикувани през 2008 г., отнасящи се до определени финансови инструменти, подлежащи на връщане, и задължения, възникващи при ликвидация, и през 2011 – относно включване на информация, свързана с критериите за компенсиране на финансови активи и финансови пасиви.

Същността на финансовите активи, като счетоводна категория, се изяснява в МСС 32 *Финансови инструменти: представяне*⁵³. Изясняването на същността на финансовите активи налага те да бъдат съпоставени с реалните активи, с оглед разкриване на техните специфични особености, а именно:

- основната характеристика на финансовите активи е техният договорен характер⁵⁴. Самият договор, в най-общ смисъл, представлява волеизявление на две или повече страни, които уреждат своите взаимоотношения и не е задължително да бъдат в писмен вид. В МСС 32 договорът се разглежда като споразумение между две или повече страни, което е с ясни икономически последици, които страните имат малка, ако имат изобщо някаква възможност да избегнат, тъй като обикновено споразумението подлежи на юридическо изпълнение⁵⁵. Финансовите активи намират приложение в счетоводния баланс на предприятието само когато те са страна по договорните разпоредби на инструмента.

- базисна характеристика на финансовите активи е, че те водят до създаването на директен входящ паричен поток⁵⁶. Реалните активи също се експлоатират с цел генериране на парични потоци, но това не винаги е свързано с директен паричен поток. От друга страна, сумата на паричните потоци от конкретен финансов актив обикновено не зависи от това, кой го контролира, за разлика от реален актив, при който генерираните икономически изгоди и получени парични потоци от този актив се влияят пряко от контролиращия субект.

- в състава на финансовите активи не се включват договорите, пораждащи права или задължения за размяна на нефинансови активи като: бартерни сделки; фючърсни или форуърдни договори, уредени чрез прехвърляне на физически активи и др.

Въпросите за класифицирането на финансовите активи към определени категории има пряк ефект върху цялостното им счетоводно отчитане⁵⁷, а именно:

- по каква стойност активите да бъдат включени в счетоводния баланс, за целите на първоначалното оценяване (първоначалната оценка на финансовите активи се формира от два

⁵³ МСС 32 *Финансови инструменти: представяне*, параграф 11, (2012).

⁵⁴ Башева, Сн. и колектив. *Международни стандарти за финансови отчети*. София, УННС: Център за дистанционно обучение (2016).

⁵⁵ МСС 32 *Финансови инструменти*, параграф 13, (2012).

⁵⁶ Бойчева, Е. *Счетоводно информационно осигуряване управлението на риска на застрахователите*. – В: Дисертация за присъждане на образователната и научна степен “доктор”, София, (2011).

⁵⁷ Съгласно разпоредбите на действащия МСС 39 (параграф 9), всички новопридобити финансови активи се класифицират и отнасят към една от следните четири категории:

- Кредити и вземания;
- Инвестиции, държани до падеж;
- Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата;
- Финансови активи на разположение за продажба.

Eleventh International Scientific Conference
KNOWLEDGE IN PRACTICE
 16-18 December, 2016 Bansko, Bulgaria

компонента: справедлива стойност плюс/минус преките разходи по сделката);

- по каква стойност активите ще бъдат включени в счетоводния баланс, за целите на последващото оценяване (финансови активи, оценявани по амортизирана стойност, и финансови активи, оценявани по справедлива стойност);

- дали печалбите и загубите от промяна в стойността на актива да бъдат включени директно в отчета за доходите, или да бъдат признати в друг всеобхватен доход и рекласифицирани в отчета за доходите на по-късен етап.

3. ПРЕДСТОЯЩИ ПРОМЕНИ В СЧЕТОВОДНОТО ТРЕТИРАНЕ НА ФИНАНСОВИТЕ АКТИВИ

През ноември 2009 г. СМСС издаде нов стандарт, като първа стъпка от процеса на замяната на МСС 39 *Финансови инструменти: признаване и оценяване*, с която бяха въведени нови изисквания само за класификацията и оценката на финансовите активи. На 18 октомври 2010 г. СМСС преиздаде МСФО 9 (втора версия), като вече в него са включени и изискванията за класификацията и оценяването на финансовите пасиви⁵⁸. Намерението на Съвета е МСФО 9 окончателно да замени МСС 39 в неговата цялост. На 24 юли 2014 г. СМСС публикува окончателната версия на МСФО 9 *Финансови инструменти*, съдържаща изисквания за оценяване, признаване, обезценка, отписване и счетоводно отчитане на хеджирането, като задължителната дата за неговото прилагане е в сила за периоди, започващи на или след 1 януари 2018 г., като по-ранното му прилагане също е позволено. Понастоящем МСФО 9 не е приет от Европейската комисия, и следователно, за европейските компании не е налице изборът за прилагане на МСФО 9 или МСС 39. За тях, до приемането на МСФО 9 от Европейската комисия, като задължителен за прилагане остава МСС 39.

Таблица 1. Хронограма на проектопредложенията по разработването на МСФО 9

Ноември 2009г. Оценка и класификация на финансовите активи		Януари 2011г. Допълнение към проекта: Обезценка	Ноември 2012 г. Проект за обсъждане: Изменения към МСФО 9	Ноември 2013 г. Счетоводно отчитане на хеджирането					Януари 2018 г. Задължителна дата за прилагане на МСФО 9
2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Ноември 2009г. Проект за обсъждане: Обезценка	Октомври 2010 г. Финансови пасиви Отписване на финансови инструменти			Март 2013 г. Проект за обсъждане: Финансови инструменти: очаквани кредитни загуби	Юли 2014 г. Окончателно публикуване на МСФО 9				

Очакваните промени в счетоводното отчитане на финансовите инструменти представляват преразглеждане на въпросите, свързани със счетоводното им третиране в контекста на МСС 39 *Финансови инструменти: признаване и оценяване*, МСС 32 *Финансови инструменти: представяне* и МСФО 7 *Финансови инструменти: оповестяване*.

МСФО 9 ще промени значително счетоводното отчитане на финансовите активи, в сравнение с изискванията на МСС 39, регламентирайки нови категории финансови активи, за целите на

⁵⁸ Съветът реши да запази повечето от изискванията в МСС 39: *Финансови инструменти: признаване и оценяване* за класифициране и оценяване на финансовите пасиви.

Eleventh International Scientific Conference
KNOWLEDGE IN PRACTICE
 16-18 December, 2016 Bansko, Bulgaria

последващото оценяване⁵⁹, както и въвеждане на нов модел за признаване на обезценки за кредитни загуби – подходът „претърпяна загуба“.

Класификацията и оценяването на финансовите активи, в контекста на МСФО 9, следва да се извършва по преценка въз основа на два фактора:

- *бизнес моделът на предприятието за управление на финансовите активи* – фактор, въздействащ върху класификацията на финансовите активи. Тестът изисква предприятието да определи дали целта на притежаването на финансов актив е да се събират договорни парични потоци от него, или да се реализират изгоди от промяна в справедливата му стойност при продажба преди падежа, т.е. как предприятието управлява актива (Таблица 2).

- характеристиките на договорните парични потоци от финансовия актив – фактор, влияещ върху оценяването на финансовия актив (Таблица 3).

Таблица 2

Бизнес модел	Класификация
Активът се държи с цел получаване на договорните парични потоци	<i>Финансови активи, оценявани по амортизирана стойност</i>
Активът се държи с цел получаване на договорните парични потоци, както и финансови активи за продажба	<i>Финансови активи, оценявани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход</i>
Финансови активи, които не могат да се отнесат към нито една посочените категории	<i>Финансови активи, оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата</i>

Таблица 3

Характеристика на договорните парични потоци	Оценяване
Получаване на парични потоци, представляващи единствено плащане по главница и лихва	<i>Финансови активи, оценявани по амортизирана стойност, или Финансови активи, оценявани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход</i>
Друго	<i>Финансови активи, оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата</i>

Новост в МСФО 9 е прилагането на нов модел на обезценка – *подходът на очакваната загуба (The Expected Loss Model-EL)*. Това е фундаментална промяна в правилата за отчитане и признаване на обезценка на финансови инструменти, респ. финансови активи. За пръв път признаването на обезценки няма да зависи от наличието на идентифицирани (претърпени загуби), вместо това, предприятията ще прилагат нов подход, т.е. те ще признават „очаквани кредитни загуби“ от финансови инструменти. Стандартът дава възможност за провизиране на потенциални (бъдещи) загуби, изразяващо се в това, че притежателите на финансови активи, отчитани по амортизируема стойност вече имат ангажимент не само към редовния мониторинг на историческа информация, но също така и към всяка друга потвърдена информация, която дава обективна основа за очаквано влошаване на качеството на финансовия актив.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В съвременната икономическа обстановка, характеризираща се с продължаваща финансова криза и все по-сложна ситуация, в която се намират финансовите пазари, е от важно значение подобряване счетоводното третиране на финансовите активи и управлението на рисковете, свързани с тях. Процесът на хармонизиране и усъвършенстване на счетоводните стандарти за финансови инструменти, който тече

⁵⁹ Концептуалната промяна в МСФО 9 Финансови инструменти, в сравнение с МСС 39 Финансови инструменти: признаване и оценяване е, че финансовите активи се класифицират в две основни категории:

- финансови активи, оценявани по амортизирана стойност; и
- финансови активи, оценявани по справедлива стойност.

По този начин съществуващите в МСС 39 Финансови инструменти: признаване и оценяване категории „финансови активи, на разположение за продажба“ и „инвестиции, държани до падеж“, не са възприети в МСФО 9

в момента, означава, че се налагат значителни промени в съвременните разбирания за системата на счетоводно отчитане като основен източник на информация за управление на финансовите активи и рисковете, свързани с тях. С нарастване на сложността на естеството и комплексността на финансовите инструменти се увеличава и сложността по отношение на тълкуването на счетоводните стандарти както от съставителите, така и от ползвателите на финансови отчети. Приемането на МСФО 9 Финансови инструменти най-общо представлява опит за разрешаване на дългогодишно трупаните критики по отношение на съществуващите сложни счетоводни методи и подходи за представяне на финансовите инструменти, заложен в действащия към настоящия момент и одобрен от Европейската комисия счетоводен стандарт - МСС 39 *Финансови инструменти: признаване и оценяване*.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Башева, Сн. и колектив. Международни стандарти за финансови отчети. София, УННС: Център за дистанционно обучение, с.322, 2016.
- [2] Бойчева, Е. Счетоводно информационно осигуряване управлението на риска на застрахователите. – В: Дисертация за присъждане на образователната и научна степен “доктор”, София, с.49, 2011.
- [3] Международни стандарти за финансово отчитане. ИДЕС, 2012.
- [4] Закон за счетоводството, обн. ДВ, бр.95 от 08.12.2015 г., в сила от 01.01.2016 г.